

ประณาม

จำเนียรกาลนับแต่อินทรีย้าพเจ้าแกกล้า จำได้ว่า มีคนพูดถึง *มือที่สาม* จนฟังไม่หวาดไม่ไหว อ่านหนังสือพิมพ์ก็พบ *มือที่สาม* ฟังวิทยุก็ได้ยิน *มือที่สาม* เมื่อเข้ามหาวิทยาลัยแล้ว ยิ่งกลับต้องรับฟังเรื่องราวของ *มือที่สาม* มากขึ้น ครั้นจับพลัดจับผลูสอบได้ทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศ หวังว่าจะมีโอกาสทำจิตให้ว่างด้วยไม่ต้องรับฟังเรื่องราวของ *มือที่สาม* ลึกพักหนึ่งก็เปล่า ถึงจะอาศัยอยู่ในอารยนครของอารยประเทศ ก็มีคนกล่าวขวัญถึง *มือที่สาม* ให้ฟังอีกจนได้ ข้าพเจ้าทนรำคาญไม่ไหว เกือบจะเขียนจดหมายปิดผนึก ถาม *มือที่สาม* ว่า คือใคร ทำไมจึงมีชื่อเสียงโด่งดังและเป็นทีกล่าวขวัญกันมากมายถึงปานนี้ ดีแต่ *สำนึกที่สาม* ห้ามไว้ ด้วยเกรงว่าหากเขียนไปแล้ว ใครอ่านพบเข้าจะหัวเราะเยาะเอา หักห้ามใจหันไปอ่านตำราเศรษฐศาสตร์แทน ถ้าข้าพเจ้าเป็นคริสต์ศาสนิกชน คงต้องอุทานว่า พระเจ้าช่วยข้าด้วยเถิด เปิดตำราเรียนแล้วยังไม่อาจหนี *มือที่สาม* พ้นไปได้ แต่คราวนี้เป็น *มืออันมองไม่เห็น* ของ อาดัม สมิท

เมื่อศาลเมืองอังกฤษพิพากษาจำคุกนักศึกษามหาวิทยาลัยเคมบริดจ์กลุ่มหนึ่งซึ่งมีส่วนร่วมในการเดินขบวนประท้วงโยนกบประเทศ ฐานทำร้ายเจ้าพนักงานตำรวจและทำลายทรัพย์สิน ท่านผู้พิพากษาได้กล่าวหาว่า การเดินขบวนดังกล่าวเกิดขึ้นด้วยแรงผลักดันของ *มือที่สาม* (อาจารย์มหาวิทยาลัย) นั่นเป็นเหตุการณ์เมื่อปลายปีการศึกษาที่แล้ว ครั้นเริ่มต้นปีการศึกษาใหม่ในปีนี้ นักศึกษาก็จับกลุ่มประท้วงกล่าวหาว่า ที่พวกพ้องของตนต้องติดคุกติดตะรางก็เพราะความช่วยเหลือ คำให้การ และอคติของ *มือที่สาม* (อาจารย์ผู้ปกครอง) พร้อมทั้งเรียกร้องให้มหาวิทยาลัยยกเลิกตำแหน่งอาจารย์ผู้ปกครองและระเบียบวินัยนักศึกษาเสีย เพราะรัฐธรรมนูญ จารีตประเพณี และกฎหมายบ้านเมืองก็เพียงพอแก่การรักษาระเบียบของสังคมแล้ว

ข้าพเจ้าหลบไปอยู่ลอนดอนพักหนึ่งด้วยหวังว่าจะปลอดพ้นจาก *มือที่สาม* อยู่มาวันหนึ่ง แดดร่มลมตก เพื่อนข้าพเจ้าคนหนึ่งเอ่ยขึ้นในสภากาแฟว่า บรรดาเงินบริจาคที่เข้าสู่วัดพุทธประจำปีในลอนดอนนั้น บัดนี้เกิดมีผู้พบว่าได้รั่วไหลไปที่ใด หามีผู้รู้แน่ชัดไม่ หลายต่อหลายคนกล่าวหาว่า เจ้าอาวาสนั้นแลควรจะเป็นผู้รับผิดชอบกับการรั่วไหลครั้งนี้ ครั้นเสียงครหานินทาหนาหูจนถึงขั้นตั้งคณะกรรมการสอบสวน พระคุณเจ้าก็เลยเนรเทศตัวเองออกจากวัดนั้นไปตั้งสำนักวิปัสสนาของพระคุณเจ้าเอง ด้วยบัดนี้บารมีแกกล้า ลูกศิษย์ลูกหามากพอควร เพื่อนข้าพเจ้าอีกคนหนึ่งแสดงความเห็นใจว่า การกล่าวหาโดยปราศจากหลักฐานเช่นนี้ดูจะไม่เป็นธรรมนัก เสมือนหนึ่งกล่าวหาใครคนหนึ่งคนใดว่าชอบนอนกับมนุษย์เพศเดียวกัน จะมีใครคิดบ้างเงินรั่วไหล

ไปนี้เกิดขึ้นจาก *มือที่สาม* ข้าพเจ้าได้ยินดั่งนั้นก็ให้ปลงสังเวช เห็นที่ชีวิตข้าพเจ้าจะหนีห่าง *มือที่สาม* ไปไม่พ้น

ระเหว่ร่อนกลับมาเคมบริดจ์ ด้วยหัวใจที่เลื่อนลอย พบหนังสือพิมพ์ไทยรอคอย อยู่ในห้อง เปิดอ่านข่าวพบว่า กลุ่มเศรษฐีธรรม ของ ดร. ป๋วย มีส่วนหนุนหลังการจัดพิมพ์หนังสือ 'ตื่นเถิดลูกโตม' ของฝ่ายประชาสัมพันธ์ สโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งสรุปความเห็นท้ายข่าวว่า การกระทำครั้งนี้เข้าใจกันว่า เกิดจากแรงยุแห่ของ *มือที่สาม* อ่านแล้วก็ให้รู้สึกเศร้าสลด บัดนี้ ข้าพเจ้ากลายเป็นคนที่โลกเสื่อมเสียแล้วหรือ กลุ่มเศรษฐีธรรม ซึ่ง *ควร* จะเป็นของนายวิเศษฐี ของข้าพเจ้า ของนายทานตะวัน ของนายปรีชา และของใครต่อใครทุกคนในคณะเศรษฐศาสตร์ บัดนี้ถูกคนบางคนโมเมว่า เป็น ของ ดร.ป๋วยเสียแล้ว ดูช่างจะเป็นการกล่าวพล่อยๆเสียนี้กระไร วันต่อมา นักศึกษาคนหนึ่งแจ้งข่าวให้ข้าพเจ้าทราบ ว่า ปีนี้ แซมมวลสัน ของอาจารย์เดือนได้รับรางวัลโนเบล สาขาเศรษฐศาสตร์ พร้อมทั้งชักชวนให้ข้าพเจ้าเขียนบทความสรรเสริญท่านผู้นั้น ข้าพเจ้าได้แต่รำพึงในใจว่า เท่าที่ข้าพเจ้าทราบ แซมมวลสันไม่ได้เป็น homosexual เหมือนอย่างผู้ที่เคยศึกษาเศรษฐศาสตร์บางคนสักนิด แต่ไหนท่านจึงกลายเป็น ของอาจารย์เดือนไปได้ ข้าพเจ้ามานั่งนึกดู ก็ให้ประหลาดใจ คนไทยเรานี้ชอบใช้คำว่า "ของ" เสียจริง ยิ่งถ้าจะกล่าวหาใครคนหนึ่งคนใด ด้วยข้อหาหนึ่งข้อหาใด ก็เติมคำว่า "ของ" ลงไป โดยปราศจากการไตร่ตรอง เป็นต้นว่า คณะเศรษฐศาสตร์ ของ ดร. ป๋วย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ของกรมหมื่นนราฯ ทั้งๆที่ข้าพเจ้าก็มีส่วนเป็นเจ้าของในคณะนั้น มหาวิทยาลัยนั้น เท่าๆกับคนไทยอีกสามสิบกว่าล้านคน แต่ไม่ยกเคยได้ยินใครพูดว่า ประเทศไทยของจอมพลถนอมหรือคณะปฏิวัติ

ข้าพเจ้าเริ่มจะเชื่อเสียแล้วว่า *ทฤษฎีมือที่สาม* ดูจะเป็นทฤษฎีที่ยอมรับกันในนานาประเทศ ทำไม่จึงเป็นเช่นนั้น ดูจะไม่ยากแก่การให้บรรดาธิบายนัก มนุษย์เรานั้นมีความมักง่ายและความใจแคบอยู่ในกมลสันดาน ถ้าจะกล่าวหาหรือให้บรรดาธิบายต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยที่หาหลักฐานแน่ชัด หรือหาเหตุอันสมควรแก่ผลมิได้ ก็มักจะโยนกลองให้ *มือที่สาม* เพราะเหตุว่า *ทฤษฎีมือที่สาม* เป็นทฤษฎีที่พิสูจน์ให้เห็นกระจ่างชัดมิได้ว่าเป็นทฤษฎีที่ผิดทั้งหมดหรือทฤษฎีที่ถูกทั้งหมด เพื่อนร่วมคอลเลจข้าพเจ้าคนหนึ่ง ซึ่งกำลังศึกษาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ เคยบอกแก่ข้าพเจ้าว่า พลังงานนั้นต้องมีต้นกำเนิด ข้าพเจ้าส่ายไปว่า หากข้าพเจ้าเชื่อถือทฤษฎี *มือที่สาม* ว่าเป็นทฤษฎีที่ถูกต้องแล้ว ข้อความที่เอ่ยอ้างมานั้นย่อมไม่ถูกต้องทั้งหมด ในทางกลับกัน หากข้าพเจ้าเชื่อข้อที่เพื่อนข้าพเจ้าเอ่ยอ้างแล้ว *ทฤษฎีมือที่สาม* ก็หาใช่ทฤษฎีที่ถูกต้องไม่ เพราะการเอ่ยอ้าง *มือที่สาม* ในบางครั้งเป็นไปโดยที่ไม่มีตัวตนของ *มือที่สาม* จริงๆ หากการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดเกิดขึ้นจริงๆ โดยที่เชื่อว่าเป็นผลงานของ *มือที่สาม* แต่ถ้าโดยข้อเท็จจริง *มือที่สาม* หามีตัวตนจริงๆไม่แล้ว จะมิกลายเป็นพลังงานอันก่อให้เกิดการกระทำนั้นไม่มีต้นกำเนิดหรือตรงกันข้าม มีต้นกำเนิดแห่งพลังงาน แต่ไม่มีการกระทำเกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นได้อย่างไรเล่า

ข้าพเจ้าออกจะตะขิดตะขวงใจที่จะชักชวนให้ท่านเห็นชอบด้วยกับทฤษฎีมือที่สาม โดยที่ข้าพเจ้ามีอาชีพเป็นครู ข้าพเจ้าย่อมรู้สึกสบายใจ หากลูกศิษย์ของข้าพเจ้าเชื่อถือในทฤษฎีนั้น เพราะในยามที่ข้าพเจ้าไม่อาจหาคำตอบอันแน่ชัดของคำถามที่ลูกศิษย์ถามข้าพเจ้า ข้าพเจ้าย่อมอธิบายได้โดยสะดวกตายเป็นเพราะ *มือที่สาม* เมื่อคิดมาถึงตอนนั้นแล้ว ก็ให้รู้สึกเสียใจที่อุตส่าห์ข้ามน้ำข้ามทะเลไปเรียนเมืองนอก ถ้าหากข้าพเจ้าเชื่อถือทฤษฎีมือที่สามเสียแต่ต้นแล้ว โฉนเลยต้องดิ้นรนไปเมืองนอกหาสวรรค์วิมานอะไร คิดไปอีกที่หากรัฐบาลและประชาชนชาวไทยทั้งชาติเชื่อถือทฤษฎีมือที่สามจริงๆ แล้ว ก็ไม่น่าจะจัดบริการด้านการศึกษาให้เสียงบประมาณแผ่นดินแม้แต่สตางค์แดงเดียว

ถ้าหากเราเชื่อว่า การที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์สโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จัดทำหนังสือ *'ตื่นเถิดลูกโดม'* ด้วยแรงหนุนหลังของ *มือที่สาม* เราก็น่าจะเชื่อด้วยการที่นายกสโมสรมหาวิทยาลัยนั้นยังยังมีให้นานหนังสือเล่มนั้นออกเผยแพร่ก็ด้วยแรงหนุนของ *มือที่สาม* และถ้าเราเป็นสาวกของทฤษฎีมือที่สามอย่างมั่นคง เราก็น่าจะเชื่อต่อไปด้วยว่า ผู้ที่เขียนบทความแสดงความเห็นว่า การจัดทำ *'ตื่นเถิดลูกโดม'* เกิดจาก *มือที่สาม* นั้นได้รับแรงดลใจจาก *มือที่สาม* อีกต่อหนึ่งเช่นกัน เพราะฉะนั้นถ้าหากเราเชื่อถือทฤษฎีมือที่สามแล้ว อะไรๆ ก็ *มือที่สาม* ทั้งสิ้น ข้าพเจ้ามาทราบภายหลังว่า ฝ่ายประชาสัมพันธ์กับนายกสโมสรนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์บังเอิญเป็นนักศึกษาเศรษฐศาสตร์ทั้งคู่ คงด้วยเหตุนี้กระมัง เมื่อหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งทราบว่าเป็นประชาสัมพันธ์ ส.ม.ธ. เป็นนักศึกษาเศรษฐศาสตร์ก็เลยเหมาเอาว่า *"การกระทำเช่นนี้เป็นการเคลื่อนไหวของนักศึกษารวมศาสตร์ กลุ่มเศรษฐกรรมของ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์"* ช่างเป็นการสรุปที่เต็มด้วยอคติ แต่มีเป้าหมายเสียนี้กระไร แต่ข้าพเจ้าก็ปลงตกเสียแล้ว คักดีศรีของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นก็เหมาะสมกับวิธีการสรุปเช่นนี้ ทำไมเมื่อนายก ส.ม.ธ. ซึ่งเป็นนักศึกษาเศรษฐศาสตร์ส่งอายุัดหนังสือดังกล่าว ผู้เขียนข้อความข้างต้นจึงไม่สรุปบ้าง *"การกระทำเช่นนี้เป็นการเคลื่อนไหวของนักศึกษารวมศาสตร์ กลุ่มเศรษฐกรรมของ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์"* ข้าพเจ้าปลงตกมานานแล้วว่า จะหาความเที่ยงตรงแห่งข่าวและการวิจารณ์ชนิดปราศจากอคติของหนังสือพิมพ์บางฉบับนั้นเป็นไม่มี แต่การแสดงความเห็นประกอบข่าวโดยที่แยกไม่ออกว่า อะไรที่เป็นข่าวเท็จและอะไรที่เป็นข่าวจริงนั้น ลงท้ายที่สุดก็ไม่พ้นจะให้ผู้อ่านจับได้ ช่างโง่เง่าพอที่จะเอ่ยถึงชื่อกลุ่มเศรษฐกรรมอย่างผิดๆ ไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตามแต่ การเติมคำว่า *'ชาติสังคัม'* ท้ายชื่อกลุ่มเศรษฐกรรมนั้นจะให้เชื่อว่าเป็นการกระทำที่ไม่ตั้งใจได้อย่างไร

คนสมัยก่อนเชื่อกันว่า แพ้เป็นพระชนะเป็นมาร แต่คติเช่นนี้จะอยู่ต่อไปได้ไม่นาน เพราะดูๆคนสมัยนี้จะเชื่อกันว่า แพ้เป็นพระ ชนะเป็นสมภาร เพื่อนข้าพเจ้าคนหนึ่งเห็นด้วยกับความซื่ออย่างยิ่ง พร้อมทั้งยกกรณีสมภารวัดพุทธประทีปคนก่อนเป็นตัวอย่าง มิใช่แพ้เสีย กล่าวหาหรือกหรือ จึงต้องลดสมณศักดิ์มาเป็นพระธรรมดา ข้าพเจ้าอดคิดเล่นๆมิได้ว่า ถ้าหากคติ

ข้างต้นเป็นคติที่ถูกต้อง คนที่มีอาชีพเป็นครูอย่างข้าพเจ้าก็น่าจะยึดถือคติที่ว่า แพ้เป็นอาจารย์ ชนะเป็นคณบดี หรือแพ้เป็นคณบดี ชนะเป็นอธิการบดี การแพ้ชนะในกรณีเหล่านี้ หากเป็นไปตามทำงานของคลองธรรมก็มีใช้เรื่องเสียหาย แต่ถ้าหากผิดทำงานของคลองธรรม หรือถ้าไม่ได้เป็นคณบดีหรือแม้แต่อาจารย์ แต่อยากเป็นอธิการบดีนี่สิ ดูจะเป็นเรื่องชอบกล

ในฐานะคนหนุ่มรุ่นใหม่ ข้าพเจ้าย่อมรู้สึกโกรธซึ่ง หากมีใครมากล่าวหาว่า การกระทำซึ่งเป็นผลจากความคิดความอ่านของข้าพเจ้าเท่านั้น ได้รับแรงหนุนจาก *มือที่สาม* ข้าพเจ้าเคยเชื่อว่า ช่องว่างระหว่างชนรุ่นก่อนกับชนรุ่นนี้ไม่มี แต่ความผันแปรของโลกทุกวันนี้ ทำให้ข้าพเจ้าจำต้องละทิ้งความเชื่อดั้งเดิม ข้าพเจ้าเริ่มจะตระหนักว่า ช่องว่างดังกล่าวมีจริง ปรัชญาการณ์ในหลายต่อหลายประเทศชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงเช่นนี้ ถ้าหากคนหนุ่มเยี่ยงข้าพเจ้า กระทำการใดอันก่อให้เกิดความตระหนักทางวัฒนธรรม (Cultural Shock) ชนิดที่ชนรุ่นก่อนไม่เคยทำกัน หรือมีความสำนึกทางการเมืองหรือความรับผิดชอบ ชนิดที่ชนรุ่นก่อนในวัยเดียวกันไม่เคยมี คนแก่เหล่านั้นก็จะกล่าวหาและประณามคนหนุ่มในรุ่นข้าพเจ้าว่า ได้รับแรงหนุนหลังจาก *มือที่สาม* หรือกระทำการด้วยความคึกคะนอง เพียงเพื่อความสนุกสนานสำราญใจ คนแก่เหล่านั้นไม่ยอมเชื่อว่า คนรุ่นข้าพเจ้ามีอุดมการณ์ชนิดที่เขาไม่มี คนแก่เหล่านั้นไม่ยอมเชื่อว่า คนรุ่นข้าพเจ้าพร้อมที่จะตายเพื่ออุดมการณ์ของตนเองอย่างที่เขาไม่เคยพบพาน ถ้าหากคนรุ่นข้าพเจ้าอย่างเข้าสู่วัยชรา และโลกยังไม่เจริญก้าวหน้า ยังไม่สงบเรียบร้อย ยังปราศจากสันติสุขอย่างที่ควรจะเป็น เราก็คงได้แต่ประณามชนรุ่นก่อนที่ไม่แต่จะไม่พยายามเข้าใจเรา หากบางครั้งยังขัดขวางการดำเนินงานที่เราเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อมนุษยชาติมากที่สุด ในขณะที่เราประณามคนรุ่นก่อน เราก็คงได้แต่หวังว่า เราจะไม่ถูกชนรุ่นหลังประณามด้วยถ้อยคำเดียวกัน ข้าพเจ้าได้แต่หวังว่า มนุษย์จะเลิกประณามกัน เพื่อว่าโลกนี้จะได้นำอยู่ขึ้น

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์